

Városunk egyházi iskolája, a Prohászka Ottokár Katolikus Gimnázium 2001. szeptember 14-én ünnepelte fennállásának 10. évfordulóját. Az iskola növendékei, tanári kara, a szülők, az alapítók együtt ünnepelték az évfordulót és köszöntötték az iskola megálmodóit, dr. Németh László plébános urat, Kőrösiné dr. Merkl Hilda igazgató asszonyt, Szemereki Zoltán polgármester urat és mindazokat, akiknek tevékeny része volt abban, hogy ez az intéz-

mény létrejöhetett és olyan lett, amilyennek ma látjuk. Az ünnepséget megtisztelte jelenlétével Semjén Zsolt, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma egyházi ügyekben illetékes helyettes államtitkára is. Lendületes, nagyívű köszöntőjében megfogalmazta mindazokat a gondolatokat, amelyek az ezredforduló, a millennium, hazánk történelme, Európában elfoglalt helye kapcsán bennünk magyarokban felvetődhetnek.

Kereszténység, európaiság, magyarság...

Minden ünnepségen, minden megemlékezésnél felmerül az az alapvető kérdés: Mi az értelme annak, hogy az év bizonyos napjain összejövünk, beszédeket hallgatunk meg, zászlók lobognak, szép énekeket hallgatunk. Mi az értelme ennek egy közöség, egy nemzet, az egyes ember életében?

Úgy gondolom, hogy mindennek legalább két értelme van. Az egyik az, hogy hitet és erőt merítsünk öseink példájából. A másik pedig az, hogy levonjuk a múltunkban rejlő tanulságokat, hogy az útravalóul szolgáljon számunkra a jövőben.

Egy létszámában kis nép számára nincs megmaradási esély csak akkor, hogyha minden egyes tagjában benne él az a tudat, hogy érdemes és büszkeség ehhez a nemzethez tartozni: nincs még egy nemzet a történelemben, aki arányát tekintve annyi Nobel-díjast adott volna az emberiségnek, mint a magyarság, nincs még egy család a világtörténelemben, aki annyi szentet adott volna a katolikus egyháznak, mint az Árpád-ház.

Kegyelmi pillanatokat élhettünk át ebben az esztendőben, hiszen egyszerre ünnepelhettük a nagy jubileumot: Jézus Krisztus születésének 2000. évfordulóját, a magyar millenniumot, a keresztény magyar állam megszületésének 1000. évfordulóját és a Prohászka Gimnáziumban az iskola alapításának és születésének 10. évfordulóját.

Ezt a három dolgot sok minden összeköti, de egy dolog mindenképpen. Az, amit úgy szoktak megfogalmazni, hogy mivel realista vagyok, hiszek a csodákban. Az, hogy az abszolútum, a végtelen Isten egy Isten háta mögötti kis faluban megtestesül és emberré lesz, hogy mi, a magyarság megmaradtunk a germán és a szláv tenger közepén. Megmaradtunk, itt vagyunk és magyarul beszélünk.

A millennium kapcsán, különösen érdemes erre a csodára reflektálni.

Az egész millennium, végiggondolva a magyar történelem évszázadait az államalapítástól évszázadról évszázadra ha azt végiggondoljuk, akkor egy kérdésbe ütközünk és egy csodával találkozunk. A kérdés pedig az, hogy mi a magyarázata annak, hogy a magyarokhoz hasonló népek, mint a hunok, az avarok, a besenyők eltűntek a történelemből, mi pedig megmaradtunk. Pedig Attila hun király birodalma nem volt rosszabbul szervezett állam, mint a honfoglalás kori vagy államalapítás kori magyarság. Az avarok vagy a besenyők egy hajszállal nem voltak gyengébb harcosok, mint honfoglaló elődeink. ők mégis eltűntek a történelemből, mi pedig megmaradtunk. Miért? Azért mert, nekünk volt egy Szent István királyunk. Amikor a szent istváni mún gondolkodunk, akkor látni kell azt, hogy ugyan minden nagszerű dolog és pozitív jelző elmondható Szent István királyról, de ez önmagában még nem ad magyarázatot fennmaradásunkra. Mert másoknak is voltak nagy királyai, nagy államszervezői, nagy egyházszerzői vagy diplomatai, népeik mégis eltűntek a történelem porondjáról.

Mi azért maradtunk meg, mert Szent István több volt, mint pusztán államszervező zseni. Szent István persze államszervező zseni is volt - hiszen gondoljunk arra, hogy azok a vármegyék, amiket Szent István létrehozott, lényegében a mai napig fennáll-

nak. Ez különösen akkor méltányolandó tett, hogyha meggondoljuk azt, hogy ma egy közigazgatási határozat mennyi ideig érvényes. Én magam is egy tucatszor módosítottam gombnyomással az alkotmányt. Jó, ha egy-két évet kibír egy-egy fontosabb törvény... Szent István közigazgatási döntései egy évezredet kibírtak.

De Szent István több volt, mint államszervező zseni. Igen, Szent István egyházszerző zseni is volt, hiszen a szent istváni egyházmegyék Esztergomtól Kalocsáig a mai napig fennállnak. Szent Istvánnak az a döntése, hogy tíz falu építsen egy templomot, a mai napig meghatározza az ország településszerkezetét.

De Szent István több volt, mint egyházszerző zseni. Igen, Szent István diplomáciai zseni is volt. Gondoljunk arra, hogy Szent István a kor minden fontos szellemi, politikai és kulturális központjában jelenvalóvá tette a fiatal magyar államot. Zarándokházat építtetett Rómában, templomot és zarándokházat Konstantinápolyban, zarándokházat Jeruzsálemben.

De Szent István több volt, mint diplomáciai zseni. Mert Szent István teológiai zseni is volt. Mégpedig azért, mert amikor Szent Imre herceg halála után kétségessé vált, hogy folytatható-e a szent istváni mű, akkor Szent István megtette azt a teológiai zseniális lépést, hogy a Szent Koronát felajánlotta a Szűzanyának. Ez az oka annak, hogy végső soron nem fognak rajtunk a pusztán politikai, vagy pusztán szociológiai realitások. Ez a magyarázata annak, hogy megmaradtunk. Noha erre igazából nem nagyon volt esélyünk. Tisztán politikailag és tisztán szociológiai magyarságnak a szláv és germán tenger közepén nem volt esélye a megmaradásra. A tatárjárás után igen tájékozott szerzetesek leírták azt a mondatot, hogy Magyarország 300 évi fennállás után megszűnt létezni. A török idők után Európa politikai központjaiban tényként kezelték azt, hogy a török háborúkban a magyarság fizikailag megsemmisült. És mégis itt vagyunk. És ennek végső oka abban a tettekben rejlik, amit a korona felajánlása szimbolizál. Ami egyébként megjegyzem, mélységesen biblikus gondolat abban az értelemben, hogyha megnézzük, Isten őszövetségi népének mi esélye volt a megmaradásra a nagy birodalmak Egyiptom, az asszír birodalom, a babiloni birodalom, a perzsa birodalom, Nagy Sándor birodalma metszéspontjában. Mi megmaradási esélye volt Isten őszövetségi népének? Politikailag és szociológiai semmi. Teológiai viszont - miután Isten a történelem ura - ezért megmaradhatott. Az a gesztus, amellyel Szent István följánlotta a Szent Koronát, pontosan ezt fejezi ki, hogy Isten a történelem ura. Ezért van, hogy nem fognak rajtunk pusztán politikai és pusztán szociológiai tények.

És a csodával kapcsolatban: tizenöt évvel ezelőtt, melyikünk gondolta, hogy ez az iskola így és itt fog állni. Melyikünk gondolta, hogy megszázszorozódnak az egyház intézményei? Hiszen még itt cseng fülnkben Sztálinnak az a mondása, mikor azt mondta: „Miért, ki az a Pápa? Hány hadosztálya van a Pápának?” És hol van ma a Szovjetunió? És hol van az egyházüldöző bolsevik párt? A történelem szemétdombján. Mi pedig itt vagyunk, az egyház él, a magyar nemzet él, az iskoláink

élnék. Pedig Sztálin azt mondta, hogy pár évtized és kiirtja a vallást. Azt mondta, hogy a magyarkérdés vagonkérdés. És mi mégis itt vagyunk, az egyház itt van, ő pedig az őt megillető helyen.

Ha végignézek ezen az ezer éven, akkor azt látom, hogy a magyar nemzet sorsa mindig akkor ment jól, akkor gazdagodott szellemekben, lelkiekben, kultúrában és anyagiakban is, amikor hűségesek voltunk a szent istváni örökséghez. Mindig akkor torkollott katasztrófába a magyar nemzet sorsa, amikor akár jobbra, akár balra lecsúsztunk erről a szent istváni útról. A jövőnk attól függ, hogy hűségesek tudunk-e maradni a szent istváni alapoz, mely azért időtálló, mert a krisztusi alapon gyökeredzik.

A szent istváni mű három nagy pilléren nyugszik. Erre a szikla fundamentumra építette fel István király a magyar nemzet katedrálisát. Ez a kereszténység, az európaiság és a magyarság. A kereszténységről már volt szó. Az európaisággal kapcsolatban nyilvánvaló az összefüggés a kereszténység és az európaiság között, hiszen azáltal válhattunk az európai keresztény országok részévé, hogy Szent István a kereszténységet választotta. Éppen ezért botrány barátaim, amikor nekünk magyaroknak azt kell hallgatnunk, hogy mi Európához akarunk csatlakozni. Először is: mi legfeljebb az Európai Unióhoz akarunk csatlakozni, de másodszor: hol lennénk 1100 éve és Szent István óta ezer éve minden szellemi gyökerünkkel, ha nem ebben az Európában? És megfordítva: hol lenne ez az Európa, ha mi nem lettünk volna ezer éven át benne? Mert mi vértünk a tatárral szemben, a törökkel szemben és hogy diplomatikusan fogalmazzak: a keleti pogányság más formációival szemben ezer esztendőn keresztül. Ezért nekünk nem a cselelépcsőn kell bekullognunk ebbe az Európai Unióba, hanem a történelmi munkánk révén kiérdemelt helyünket méltóság-

gal elfoglalnunk. Ezt azért tehetjük meg, mert volt Szent István királyunk.

A harmadik nagy pillér a magyarság. Szent István történelmi művének a zsenialitása az, hogy úgy kapcsolta hazánkat az európai keresztény országok közösségéhez, hogy eközben nem lettünk sem a Német-római Császárság, sem a Bizánci Birodalom hűbérese, hanem egy olyan szuverén magyar államot hozott létre, ahol a saját gyökereinkből a saját arcunknak megfelelő, önálló történelmi műhelyünket építettük meg. Senki nem adhatta a világirodalomnak Dosztojevszkijt, csak az oroszország. Senki nem adhatta a világ zeneirodalmának Wagnert, csak a németország. És senki nem adhatta, és senki nem adhatja az egyetemes emberiségnek Arany Jánost, Ady Endrét, Bartók Bélát, csak a magyarság, csak mi... És ha mi eltűnünk a történelemből, akkor az egyetemes emberiség lesz örökre pótolhatatlanul szegényebb egy sajátos arculattal, egy sajátos dallammal, Istennek egy gondolatával, azzal, amit magyarságnak nevezünk. Ezért nekünk magyaroknak éppen az egyetemes emberiséggel szembeni elsődleges kötelességünk az, hogy a saját magyarságunkat megőrizzük, kimunkáljuk és felmutassuk. Mert ez az az ajándék, amit csak mi adhatunk az egyetemes emberiségnek.

Ha végignézzük a szent istváni művön, akkor látjuk ezt a hármas oltárt: kereszténység, európaiság, magyarság. Látjuk, hogy az évszázadok át, amelyek mögöttünk vannak, egy arc bontakozik ki, Szent István király arca. Látjuk a történelemben írt művét István királynak. Látjuk azt, hogy nincs ma modernebb gondolkodó, nincs ma modernebb államférfi, mint Szent István. De Szent István nem csak nekünk magyaroknak mai és időszerű, nemcsak az akkori és a mai magyaroknak adott Szent István ajándékot, hanem Szent István ma ajándék az egyetemes kereszténység számára is. Tavaly augusztus 20-án I. Bartholomaius, Konstantinápoly egyetemes patriarchája itt Budapesten, a Szent István Bazilika előtt jelentette be, hogy a bizánci Szent Szinódus szentnek ismeri el a mi Szent István királyunkat. Ilyen 1054 óta nem volt. Nem volt precedens arra a világtörténelem és az egyháztörténelem folyamán, hogy egy egyházszakadás után kanonizált nyugati szentet elismertek volna keleten, vagy egy keleti szentet elismertek volna nyugaton. Az első szent, akiben Istennek egy konkrét, történelmi szituációban való kegyelmi művét egyaránt tisztelik Keleten és Nyugaton, az a mi Szent István királyunk. Megrendítő, hogy nem az angyali doktor, Aquinoi Szent Tamás, nem a második Krisztus, ahogy hívták, Assisi Szent Ferenc, hanem a kis Magyarország első királyja. A mi keresztény őseink így vagy úgy, de ezer évvel ezelőtt bűnös módon elszakították Krisztus varratlan köntösét az egyházszakadással, de itt és most Szent István személye volt az, aki által történt egy öltés, hogy összevarrjuk azt, ami akkor elszakadt.

Mondhatják erre, hogy ezek szép gondolatok, de hát itt élünk a mindennapok ezer és ezer problémájával, kenyérgondjával a mindennapok szürkeségében. Ez igaz. De nekünk keresztény magyaroknak van még egy különleges erőforrásunk. Az, hogy van fölöttünk egy örök védőpajzs, egy szellemi védőpajzs, az örök magyarság védőpajzsa: Szent István és Szent László, Mátyás és Rákóczi, Bethlen, Széchenyi, Deák, Mindszenty bíboros, Ravasz püspök és Prohászka püspök örök magyarsága. Ha a magyarság útkeresztződéséhez ér, akkor ők lesznek azok a csillagok, akik utat mutatnak nekünk. Adja Isten, hogy a Millennium, a Nagy Jubileum és a Prohászka Gimnázium 10 éves ünnepsége emlékeztessen minket ezekre az örök csillagokra, hogy ők mutassák nekünk az utat. Ha hűségesek vagyunk azokhoz az alapokhoz, amit az őseinktől kaptunk, akkor lesz jövőnk, lesz második magyar évezred, egy keresztény értékeit ismerő, tudó, vállaló, európai, magyar Magyarország.

Köszönöm, hogy meghallgattak.

(Lejegyezte: Bánkuti Ákos)

Szent István király intelmei Imre herceghez

A kegyességről és az irgalmasságról, valamint a többi erényről

Az erények mértéke teszi teljessé a királyok koronáját, és a parancsok közt a tizedik. Mert az erények ura a Királyok Királyja, miként égi serege áll kereken tíz karból, úgy életed vitele kerekedjék ki tíz parancsból. Kell, hogy a királyt kegyesség s irgalmasság díszítse, de a többi erény is hassa át és ékesítse. Mert ha a királyt istentelenség és kegyetlenség szennyezi, hiába tart igényt a király névre, zsarnoknak kell nevezni. Ennek okából hát, szerelmetes fiam, szívem édesége, sarjam jövő reménye, kérlek, megparancsolom, hogy mindenütt és mindenkiben a szeretetre támaszkodva ne csak atyafiságodhoz és a rokonságodhoz vagy a főemberekhez, avagy a gazdagokhoz, a szomszédhoz és az itt lakóhoz légy kegyes, hanem még a külföldiekhez is, sőt mindenkire, aki hozzád járul. Mert a szeretet gyakorlása vezet el a legfőbb boldogsághoz. Légy irgalmas minden erőszakot szenvedőhöz, őrizd szívedben mindig az isteni intést: „Irgalmasságot akarok, nem áldozatot.” Légy türelmes mindenkhez, nemcsak a hatalmasokhoz, hanem azokhoz, akik nem férnek a hatalomhoz. Azután légy erős, nehogy a szerencse túlságosan felveszen vagy a balsors letaszítson. Légy alázatos is, hogy Isten felmagasztaljon most és a jövőben. Légy majd mértékletes, hogy mértéken túl senkit se büntess vagy kárhoztass. Légy szelíd, hogy sohase harcolj az igazság ellen. Légy becsületes, hogy szándékosan soha senkit gyalázzal ne illess. Légy szemérmes, hogy elkerüld a bujaság minden büztét, valamint a halál ösztönzőjét. Mindez, amit fentebb érintettünk, alkotja a királyi koronát, nélkülük sem itt nem tud senki uralkodni, sem az örök uradalomba bejutni. Ámen.